

Bakgrund och fakta Jämställdhetsanalyser (ett urval)

Bilaga 1

Definitioner och begrepp

Könskonsekvensanalys – statistik och behov delas upp utifrån kön, situationen beskrivs utifrån kvinnor respektive män. Ex. frågor: Vilka konsekvenser får förslaget för gruppen kvinnor och gruppen män? För olika grupper av kvinnor respektive män?

Jämställdhetsanalys – könsuppdelad statistik analyseras i relation till de jämställdhetspolitiska målen eller organisationens jämställdhet. Ex. frågor: Vilka konsekvenser får förslaget för olika grupper av kvinnors och mäns makt och inflytande? Kvinnors och mäns ekonomi?

Genusanalys – könsuppdelad statistik analyseras i relation till genussystemet. Ex. frågor: På vilket sätt påverkar normer och föreställningar kvinnors och mäns möjligheter? Skapar normer och föreställningar om kvinnor och män olika förutsättningar för olika grupper?

Lagar och förordningar (ett axplock)

Dessa styrande formuleringar förutsätter ett systematiskt arbete från planering till uppföljning av verksamheten.

I förordning (2001:100) om den officiella statistiken 14 § framgår att: "Individbaserad officiell statistik skall vara uppdelad efter kön om det inte finns särskilda skäl mot detta." Enligt Statistiska central byrån ska kvinnor och män, flickor och pojkar, vara synliga i statistiken. Det innebär att all statistik som relaterar till individer ska vara insamlad, analyserad och presenterad efter kön. Kön ska vara en övergripande indelningsgrund. Inte sällan redogörs statistiken idag för kön på ena sidan, ålder, funktion, utbildning, geografi, etc. på andra sidan. Alla uppgifter behöver därför redovisas för kvinnor respektive män i alla kombinationer av variabler där merväde och relevans finns.

Hälsa och sjukvårdslagen betonar vikten av en "God hälsa för alla oberoende av ålder, kön, social position, utbildning, etnicitet, sexuell läggning, könsidentitet eller funktionsförmåga".

Ett förtydligande i Agenda 2030 genom delmål 10.2 formulerat enligt följande: "Till 2030 möjliggöra och verka för att alla människors, oavsett ålder, kön, funktionsnedsättning, ras, etnicitet, ursprung, religion eller ekonomisk eller annan ställning, blir inkluderande i det sociala, ekonomiska och politiska livet."

Det systematiska arbetet

Enligt Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) finns det många skäl att arbeta in jämställdhet i beslutsprocessen. Det leder till en systematik i arbetsgången som säkerställer att lagen efterföljs och att kvinnor, män, flickor och pojkar garanteras likvärdig service och en rättvis fördelning av resurser. Det är också ett sätt att höja kvaliteten på den offentligfinansierade verksamheten så att den blir mer effektiv och säker. Jämställdhet innebär rättvisa, demokrati och delaktighet, att kvinnor och män ska ha samma möjlighet att forma samhället och sina egna liv. För att detta ska kunna förverkligas förutsätts lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom livets alla områden.

Målet med det systematiska jämställdhetsarbetet är jämställda verksamheter; att verksamheten bedrivs så att de tjänster och den service som erbjuds invånarna är lika tillgänglig, av lika hög kvalitet och lika väl anpassad för alla, oavsett kön eller andra individuella bakgrundsfaktorer. Det är viktigt att komma ihåg att gruppen kvinnor och män, pojkar och flickor inte är homogena grupper av individer. Det finns andra bakgrundsfaktorer som kan vara avgörande. Hur människors hälsa, liv och livsvillkor ser ut och vilken vård, utbildning och arbetsliv de får påverkas av kön, men också av

exempelvis ålder, könsidentitet, utbildningslängd, sexuell läggning och etnicitet samt socioekonomi och livsmiljö.

Stöd och samordning för ärendehanteringsprocessen

För att kunna genomföra jämställdhetsanalyser inför varje politiskt beslut krävs bland annat att alltid redovisa statistiken könsuppdelad samt ett systematiskt arbetssätt där det blir möjligt att analysera viktiga processer i verksamheten utifrån ett jämställdhetsperspektiv. För Region Halland innebär ett sådant analysarbete behov av att forma en stödstruktur så att medarbetarna ska kunna genomföra och presentera jämställdhetsanalyser. Sedan hösten 2018 finns ett påbörjat arbete med att integrera jämställdhets- och rättighetsperspektiv i all styrning och ledning av Region Hallands verksamheter. Arbetet genomförs med stöd från SKR och inom ramen för den nationella stasningen Modellregion för jämställdhetsintegrering. Syftet är att forma en struktur för det systematiska arbetet i Region Halland. Jämställdhetsanalyser är en viktig del i detta.

Checklista som stöd i analysarbetet

Som stöd för genomförande av jämställdhetsanalyser kan med fördel en checklista vara ett bra verktyg. Enligt Sveriges kommuner och regioner samt Statens ekonomiverk är syftet med att könsuppdelat statistiken att visa hur resultaten av verksamheten, eller vidtagna åtgärder i verksamheten, ser ut för kvinnor, män och eventuella ytterligare grupper i de fall då statistiken rör individer. I analysen bör exempelvis förklaras

- Skillnader mellan könen
- Likheter mellan könen
- Trender
- Förändringar

När det gäller bedömningar bör dessa relatera till utvecklingar eller mönster som Region Halland har förutsättningar att påverka med sin verksamhet. Den statistik som har använts ska ge en situations- eller en utvecklingsbild för båda könen. Det kan handla om att till exempel svara på följande frågor:

- ✓ Har utvecklingen varit densamma för båda könen?
- ✓ Finns det ett könsmönster, det vill säga finns det en systematisk skillnad till någons för- eller nackdel?

I de fall annan information utöver kön är relevant bidrar även den informationen till analysen. En checklista är ett sätt att omvandla idéer och mål till konkret politik. Den kan även användas till att förverkliga den europeiska deklARATIONEN för jämställdhet mellan kvinnor och män på lokal och regional nivå.

Lärande exempel

När vi jobbar med jämställdhet är det viktigt att i både teori och praktik ha intersektionalitet i åtanke eftersom det synliggör att vare sig gruppen kvinnor eller gruppen män är enhetlig och att det dessutom finns personer som inte definierar sig inom dessa kön. Grupper som alla män eller alla kvinnor, har till exempel inte samma livserfarenheter eller levnadsvillkor. Därför är det i ett jämställdhetsarbete centralt att se att olika maktordningar kan samspela (intersektionalitet). Faktorer som genus spelar stor roll när det gäller levnadsvillkoren för äldre, barn, utrikes födda, personer med funktionsnedsättningar etcetera. Det är till exempel stor skillnad på vilka förutsättningar en svenskfödd kvinna med högre utbildningsnivå har i det svenska samhället jämfört med en utrikesfödd kvinna som saknar utbildning. Till exempel kan en grupp med nyanlända ha helt andra behov än en annan om den ena gruppen är personer med högre utbildningsnivå och den andra med lägre utbildningsnivå och om den ena gruppen är kvinnor och den andra är män. Om en då sätter in samma insats till båda grupperna riskerar en att ens satsning inte fungerar för alla. Intersektionalitet kan vara ett verktyg för att skapa anpassade insatser och därmed nå önskade resultat.

Begreppsförklaring: Intersektionalitet betyder mellan maktrelationer (engelska *intersection*) är ett analytiskt perspektiv för att nå en bättre förståelse för hur olika maktordningar samspelar och påverkar människors förutsättningar i livet. Relationer av överordning och underordning skapas och upprätthålls i samspel mellan bl.a. ras/eticitet, kön/genus, funktionsvariationer, klass, ålder, sexualitet och religion. (<https://www.jamstall.nu/fakta/intersektionalitet/>)